

Ірина Похиленко

*Київський національний університет
будівництва і архітектури,*

к.ю.н., доцент, доцент кафедри політичних наук та права

До питання про правове регулювання музеїв

Україна займає чільне місце серед країн Європи за кількістю об'єктів історико-культурної спадщини. Відповідно до переліку пам'яток культурної спадщини національного значення, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України [1] станом на 23 квітня 2021 року налічується - 907 з них у Автономній Республіці Крим – 63, Вінницькій області – 28, Волинській області -23, Дніпропетровській області -24, Донецькій області -14, Житомирській області -16, Закарпатській області – 15, Запорізькій області – 12, Івано-Франківській області -31, Київській області – 38, Кіровоградській області- 6, Луганській області – 19, Львівській області – 39, м.Київ -181, м. Севастополь- 23, Миколаївській області – 30, Одеській області – 26, Полтавській області -32, Рівненській області-17, Сумській області – 37, Тернопільській області – 5, Харківській області – 34, Херсонській області – 34, Хмельницькій області – 22, Черкаській області – 40, Чернівецькій області – 18, Чернігівській області – 80. Крім того, Указом Президії Верховної Ради від 04.10.88 ратифіковано Конвенцію про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, результатом якої стало занесення семи пам'яток до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [2]. Це Собор Святої Софії з ансамблем монастирських будівель, Києво-Печерська лавра у м. Києві, історичний архітектурно-містобудівний комплекс центральної частини Львова разом з горою Високий Замок і ансамблем собору св. Юра, Геодезична дуга Струве, Первинні та древні букові ліси Карпат та інших частин Європи, Резиденція митрополита Буковини та Далмації, Дерев'яні церкви з Карпатського регіону в Польщі та Україні, Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його хора. Для порівняння, Німеччина має в цьому списку 47 пам'яток, Польща – 16, Чехія – 14, Угорщина –8. Слід відмітити, що велика кількість пам'яток історії зберігається у фондах українських музеїв. Саме музеї на сьогодні є одним із головних соціальних інститутів, які виконують функцію формування історичної пам'яті українського народу, донесення до всіх українців і особливо молоді знань про минуле.

На превеликий жаль, в Україні не існує чіткої системи обліку музеїв, оскільки музеї підпорядковані різним відомствам, які не координують свою діяльність у даній сфері, а музеї, створені у складі підприємств, установ, організацій, закладів освіти, реєстрації не підлягають. Порядок обліку таких музеїв визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах культури та мистецтв. Не існує єдиного координаційного органу у даній галузі. У Міністерстві культури та інформаційної політики України існує лише невеликий відділ з питань музейної справи, до складу якого входять три головних спеціалісти та начальник, зрозуміло, що такий відділ не може повністю охопити всю музейну сферу. Тому, точну кількість вітчизняних музеїв на даний момент неможливо визначити.

Що таке музей? Відповідно до статті 1 Закону України «Про музеї та музейну справу» музей це науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини.

В науковій літературі існують різні підходи щодо визначення цього поняття. На думку Белікова М. В. [3, с.15] музей – науково-дослідна і культурно-освітня установа, яка

відповідно до своїх суспільних функцій здійснює комплектування, облік, збереження, вивчення пам'яток історії, культури та об'єктів природи.

Салата О.О. [4, с.112] розглядає музей як історично обумовлений багатофункціональний інститут соціальної інформації, призначений для зберігання культурноісторичних і природничонаукових цінностей, накопичення та розповсюдження інформації через музейні предмети, він документує процеси і явища природи та суспільства, комплектує, зберігає, досліджує колекції музейних предметів, а також використовує їх у наукових, освітньо-виховних і пропагандистських цілях.

Отже, можна виділити наступні ознаки музею:

1) є юридичними особами, крім тих, що створюються і діють у складі підприємств, установ, організацій та закладів освіти;

2) можуть створюватись і діяти в усіх організаційно-правових формах;

3) створюється для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою;

4) наявність музейного зібрання;

5) належна матеріальна база (відповідно обладнані приміщення для зберігання, консервації та реставрації музейних предметів, для експозицій і виставок, для проведення культурно-освітньої роботи, роботи наукових працівників музею, а також приміщення для забезпечення належного рівня обслуговування відвідувачів);

6) діє на підставі статуту (положення), що затверджується його засновником чи засновниками;

7) підлягають державній реєстрації;

8) територія, відведена для музею, належить до земель історико-культурного призначення. На цій території та в музейних будівлях (спорудах) забороняється діяльність, що суперечить його функціональному призначенню або може негативно впливати на стан зберігання музейного зібрання, та інша діяльність, несумісна з діяльністю музею як закладу культури. Територія, відведена для музею, підлягає просторово-функціональному зонуванню.

Підсумовуючи викладене, слід відмітити що Україна в умовах сьогодення має потужний культурний потенціал, який не використовується належним чином для популяризації історичних знань як всередині країні так і на світовому рівні, тому неабиякого значення набуває розвиток правового регулювання музеїв.

Список використаних джерел

1. Перелік пам'яток культурної спадщини національного значення, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=244910406

2. Список всесвітньої спадщини. Режим доступу: <http://whc.unesco.org/fr/list/>

3. Белікова М. В. Основи музеєзнавства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. В. Белікова, В. М. Зайцева ; Запорізький національний технічний університет. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2015. – 180 с.

4. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник / О.О. Салата – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 164 с.